

RUUKKU Taiteellisen tutkimuksen kausijulkaisu
Studies in Artistic Research
Tidskrift för konstnärlig forskning

Numero 6 (2016)

MUUTOS JA TAITEELLINEN TUTKI- MUS

Puheenvuoro
ruukku.journal.fi

Taiteilijan uudet työt – emmekä tarkoita teoksia??

JAANA ERKKILÄ

”Uusi työ on joustavaa, monimuotoista, mahdollistavaa, verkottunutta, kokeilevaa ja purskeista ja sitä tehdään monessa roolissa yhtä aikaa.” (<http://uusijuoni.fi/nakemykset/tata-on-uusi-tyo>)

Heräsin käsitteisiin uusi työ ja sen purskeisuus, kun pohdin oman työni puitteissa taidealojen koulutusta ja sen kykyä vastata nykyisen työelämän tarpeisiin. Purskeisuus on kuulemma sitä, että voi tehdä työtä sen verran kuin kiinnostaa ja silloin kun huvittaa. Purskeinen aikakäsitys ei ole lineaarinen, vaan sellainen purskahteleva ja puuskittainen. Välillä tehdään täysillä ja välillä ei ollenkaan, tekeminen riippuu motivaatiosta, eikä pelkkä arkinen toimeentulo riitä motivaatioksi. Jos yksi työnantaja ei tarjoa tarpeeksi pursketta, mennään kohti seuraavaa mielenkiintoista työtehtävää uuden työnantajan leivissä.

Puheet uudesta työstä saavat sen kuulostamaan houkuttelevalta, hohtokkaalta. Uusi sukupolvi ei enää tyydy mekaaniseen lineaarisesti etenevään työhön tai elämään. Uusi sukupolvi vaatii jotain enemmän. Uuden työn hehkus esimerkiksi Sitran sivuilla (www.sitra.fi/tulevaisuus/uusi-tyo) on tuskin tarkoitettu taiteilijoille tai tutkijoille. Me kun purskutamme koko ajan, eikä toimeentulosta ole usein tietoaakaan. Taiteilijoille ei tarjolla purskeisuutta perinteisen taiteen tekemisen parissa, vaan toimeentulomahdollisuuksia sovittamalla taideprojekteja osaksi sosiaalityötä ja hoivapalveluja. Uudesta työstä puhutaan soveltavan taiteen alueena, vaikka oikeampi termi olisi soveltava taidekasvatus tai taidekasvatuksen uudet muodot, joissa keskeistä ei ole pohtia teoksen taiteellisia ansioita ja vaikuttavuutta, vaan prosessiin osallistuvien kokemuksia ja taiteen saavutettavuutta. Taiteilijan uusi työ on yrittäjyyttä verottajan, ei taiteen, näkökulmasta katsottuna.

Yllä kuvattu purskeisuus on kaukana taiteilijan työstä silloin, kun ollaan oikeasti työn äärellä. Amerikkalainen taidemaalari Agnes Martin on kirjoittanut itsekurin merkityksestä taiteilijan työssä. Hän puhuu sitoutumisesta, työn jatkamisesta silloinkin, kun kaikki toivo on mennyt, eikä mikään suju. Asiaa omakohtaisesti tuntematta moni kuvittelee taiteilijan työn soljuvan katkeamattoman inspiraation varassa, mutta totuus työn kulusta on lähinnä äärimmäisen itsekurin varassa etenevää hidasta puurtamista. Onko se lineaarista hautaan jatkuvaa viivan tutkiskelua, jossa oivallukset tulevat harvakseltaan, eivätkä ne kiinnosta niin sanottua suurta yleisöä sen paremmin kuin kulttuuri- ja

taidepoliittisia toimenpideohjelmia laativia erikoisasiantuntijoitakaan? Jos näin olisikin, eikö kyse kuitenkin ole yhdestä taiteilijan keskeisestä tehtävästä: taiteen kielellä maailman tutkimisesta.

Taidealojen koulutus elää muutoksen aikaa monessa mielessä. Valtiovallan toimesta taide- ja kulttuurialan koulutuspaikkoja on vähennetty ja nimenomaan ammattikorkeakouluista, joiden pitäisi tarjota niin sanottua työelämälähtöistä koulutusta. Taidealojen ylimmästä korkeakouluopetuksesta Suomessa huolehtivat Taideyliopisto, Aalto-yliopisto, Lapin yliopisto ja Tampereen yliopisto. Tilanne on mielenkiintoinen: taiteen maistereita ja tohtoreita koulutetaan, mutta uusi työ löytyy yhä useammin perinteisen taidemaailman ulkopuolelta, missä sosiaaliset taidot ovat vähintään yhtä tarpeellisia kuin taiteen substanssin hallinta. Puhutaan taiteen soveltavista käytännöistä ja samalla ihmetellään, miten joku voi soveltaa sellaista, mitä ei lähtökohtaisesti hallitse alun alkaenkaan.

Katse kääntyy menneisyyteen: 1500-luvulla taiteilijat totesivat, ettei perinteinen työpajaopetus mestarilta oppipojalle riittänyt taiteilijakoulutukseksi. Työelämälähtöisyyden lisäksi kaivattiin teoriaopetusta, filosofiaa, keskusteluja. Ensimmäinen taideakatemia, Accademia e Compagna del Disegno perustettiin Firenzeen 1563 Giorgio Vasarin toimesta. Roomassa pistettiin paremmaksi ja moitittiin Firenzen akatemiaa liian suppeasta teoriaopetuksesta. Accademia di S. Lucan (1593) ensimmäisenä johtajana toimi Federico Zuccari ja hänen johdolla keskusteltiin teoreettisista ongelmista tunnin verran joka päivä lounaan jälkeen. Meille jälkipolville tuolta ajalta on jäänyt maalauksia, piirustuksia, veistoksia, kirjoituksia ja ajatus poikkitieteellisyydestä, renessanssitaiteilijan monialaisesta ammatti-identiteetistä. Tänä päivänä pohdimme taiteellisen ja taideperustaisen tutkimuksen paikkaa ja tilaa akateemisessa yhteisössä. Keskustelu teoriaopetuksesta on edelleen ajankohtainen ja joissakin yliopistoissa väännetään yhä kättä siitä, voiko tutkimus olla puhdasta piirtämistä, vai pitäisikö piirtäminen artikuloida sanoiksi perinteiseen tieteelliseen traditioon nojaten. Mistä edes puhumme, kun viittaamme teoriaopetukseen? Puhummeko kvanttifysiikasta, väriopista vai antiikin filosofiasta? Voiko taiteellinen ajattelu olla tutkimusta ja täytyykö meidän ylipäänsä puhua tieteestä, kun puhumme taiteesta?

Taiteellinen tutkimus on osa taiteilijan uutta työtä taideperustaisten menetelmien käytön rinnalla. Taidetta metodina käytetään useilla yhteiskunnan alueilla aina organisaatioiden kehittämisestä työhyvinvoinnin parantamiseen ja virkistystoimintaan. Mutta kuka puhuisi taiteesta ja miettisi, mitä taide tänä päivänä on? Voisimmeko hetkeksi vaieta vanhustalveista ja mahdollisista kirjoittamisen tavoista taiteellisen tutkimuksen yhteydessä ja keskittyä puhumaan taideteoksista, taiteilijan työn tuloksista? Elämme kohtuullisen mullistavaa visuaalisen kulttuurin aikakautta sikäli, että kuvallisen viestinnän mahdollisuudet ovat lähes jokaisen ulottuvilla. Samanaikaisesti kun kuvat valtaavat yhä suuremman tilan arjessamme, kyseenalaistetaan vapaan taiteen olemassaolon

oikeus vailla kaupallista käyttötarkoitusta, tuotteistamista. On jotenkin vanhanaikaista puhua taideteoksista. Pitäisi puhua taideteoista ja prosesseista ja yhteisöllisistä kokemuksista. Mistä moinen viha perinteisiä taiteilijan tekemiä teoksia kohtaan?

Tromssan Taideakatemian rehtori Markus Degerman avaa nettisivuillaan (<http://www.markusdegerman.com/On-Artistic-Education>) ajatuksiaan taiteen korkeakouluopetuksesta. Kun taideakatemiaista, taidekouluista, on tullut yliopistoja, opettajakunnan akateemiset ansiot ovat ajaneet taiteellisen kokemuksen ohi. Yhä useampi taideyliopiston opettaja on omalta ammattitaideltaan jotakin muuta kuin taiteilija. Joukossa on filosofeja, kasvatustieteilijöitä, kuraattoreita, managereja, taidekasvattajia, taidehistorioitsijoita, kulttuurintutkijoita, vain taiteilijat käyvät vähiin. Degermanin mukaan ongelma ei ole toisten alojen asiantuntijoiden tulo taideyliopistoihin, vaan taiteilijoiden marginaaliin joutuminen, eräänlainen viraltapano.

Vaikka ihminen olisi kuinka kiinnostunut taiteesta, mutta ei itse sitä tee, hänen näkökulmansa asiaan on toinen. Pikkuhiljaa taidekoulutus ottaa sisälleen monia hyödyllisiä asioita, mutta taiteen opiskeluun ei ole oikein aikaa. Yhä useampi taiteen maisteri ja tohtori on ymmällään, mitä tehdä tutkinnollaan, minne mennä töihin, kun omalla työhuoneella ei ehkä ole kerennyt käydä pitkään aikaan. Sitten aletaan soveltaa menetelmiä muille aloille, joilla tavataan maksaa palkkaa tehdystä työstä, toisin kuin vapaan taiteen piirissä. Ja sitten huomataan, että ehkä koulutus ei ollut tarpeeksi työelämälähtöistä, jolloin aletaan suunnitella uudistuksia ja taiteen opiskeluun jää entistä vähemmän aikaa, kun täytyy opiskella projektin hallintaa ja työelämän psykologiaa. Teoksista kukaan ei puhu enää mitään, se olisi vanhanaikaista. Seuraavassa vaiheessa aletaan puhua taiteilijan uudesta työstä, joka on purskeista ja monimuotoista, kokeilevaa ja verkottunutta; jopa hauskaa ja taloudellisesti kannattavaa.

Jossakin joku vielä maalaa vanhanaikaisesti vesiväreillä tai piirtää lyijykynällä ja kehtaa sanoa sitä työksi. Aina silloin tällöin harvakseltaan syntyy uusi työ, teos, jonka valmistumiseen ei tarvita verkkoja eikä purskuttimia. Teos tarvitsee aikaa ja sitoutuneen tekijän, taiteilijan.

3.10.2016

Jaana Erkkilä
Professori, kuvataide
Lapin Yliopisto

RUUKKU – Studies in Artistic Research. Julkaisija: Taideyliopisto, Aalto-yliopisto, Lapin Yliopisto. www.ruukku.journal.fi

Tämä puheenvuoro julkaistiin alun perin verkkosivumuotoisena. Tämä PDF on luotu vuonna 2026, ja siinä on alkuperäisestä poikkeava ulkoasu.

Tekijänoikeus ja lisenssi: Tekijänoikeus pysyy tekijällä. Julkaisija soveltaa numerosta 15 eteenpäin Creative Commons -lisenssilauseketta: Kaikki tämän kausijulkaisun sisältö, pois-sulkien yksittäiset logot, kuvat, ääni- ja videotiedostot ja muut taiteelliset tuotannot on lisen-soitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen -lisenssin alle.